

батько завжди був бізнесменом, сам Майкл хоче іншого майбутнього для своїх дітей, оскільки Кей може стати вдовою будь-якої миті;

- вбивство Моу Гріна у фільмі відбулося в день залагодження різних сімейних справ і було частиною великого плану. У романі з ним розправилися трохи раніше, причому не на сеансі масажу пострілом в око, а в розкішному голлівудському маєтку його коханки — відомої кінозірки;
- смерть приходить у фільмі до Віто Корлеоне в його власному саду під час гри з онуком. У романі старший Майклів син бачить діда навколішках та кличе до саду батька, на руках якого дон, що вмирає, шепоче: «Яке гарне життя».
- Капореджіме Тессіо пропонує своєму новому дону організувати зустріч із Барціні лише після закінчення похорону його батька, а не під час самого похорону, як це показано у фільмі.

Понад півстоліття після прем'єри фільм став справжньою скарбницею цитат і культових сцен, що неодноразово потрапляли до численних рейтингів та списків кіношедеврів, здобувши статус справжнього канону жанру. Цей успіх був зумовлений високим рівнем літературного протексту, який дозволяє читачеві зануритися в захопливий світ унікальної кримінальної реальності, майстерно створеної автором роману та сценарію фільму. Нікчемність більшості екранізацій П'юзо вбачає в тому, що вирішальне слово залишається за людьми, які не завжди розуміють, чим саме сюжет і персонажі приваблюють глядачів. Єдино правильний підхід полягає у підвищенні «автора до становища, співмірного із статусом продюсера, режисера і (я навіть наважусь сказати) керівника студії».

А. Дьякова

«МАРТІН ІДЕН» ДЖЕКА ЛОНДОНА В КІНОАДАПТАЦІЇ П'ЕТРО МАРЧЕЛЛО

А. Diakova

“MARTIN EDEN” BY JACK LONDON IN THE MOVIE ADAPTATION BY PIETRO MARCELLO

Джек Лондон (1876–1916) — американський письменник, відомий своїми пригодницькими творами, соціальними романами та новелами, що досліджують теми боротьби за виживання, сили людського духу й соціальної нерівності. Походив з бідної родини та рано почав працювати, а також пережив чимало труднощів і пригод, які згодом стали джерелом натхнення для його літературної творчості. Підтримував ідеї соціалізму, а у своїх творах часто критикував капіталізм та зображав життя робітничого класу.

П'єтро Марчелло (1976) — італійський режисер і сценарист, відомий своєю унікальною манерою поєднання художнього та документального кіно. У своїх роботах він часто звертається до соціально-політичної проблематики, досліджує життя людей із нижчих соціальних прошарків і тему ідентичності. Майстерно інтегрує архівні матеріали у свої стрічки, доповнюючи їх вигаданими сюжетними лініями, що створює ефект своєрідної часової і культурної багатозначності, яка надає його фільмам особливого емоційного настрою.

Роман «Мартін Іден» (1908), частково автобіографічний твір, розповідає історію молодого моряка Мартіна, який, прагнучи досягти інтелектуальної та соціальної свободи, стає письменником. Він спочатку закохується в дівчину з

вищого класу, Рут Морз, що стимулює бажання піднятися до її соціального рівня. Мартін самовіддано працює, щоб вдосконалити свою освіту та письменницьку майстерність, але, досягнувши успіху, розчарується в цинічності та поверховості буржуазного суспільства, яке колись ідеалізував. Екранізація (2019) роману має кілька помітних відмінностей, серед яких виокремимо деякі аспекти.

Час і простір.

Події роману розгортаються на початку ХХ ст. в США, де Мартін, молодий моряк, намагається здобути освіту та стати письменником. Автор детально описує жорстку соціальну ієрархію тогочасного суспільства й ідеологічні конфлікти. Кінопроекція переносить дію в Італію, виходячи за межі одного історичного періоду, де присутні численні алюзії до різних епох, зокрема, відсилання до культури 1960-х рр. Акцентується на міському житті, яке зображується як більш жваве та невимушене, ніж характерне для суворої атмосфери роману. Ця зміна складних і мінливих Штатів на яскраву і сонячну Італію створює легше сприйняття як історії, так і самого Мартіна як особистості. Але оригінальний простір роману краще підкреслює внутрішні конфлікти головного героя та його боротьбу з навколишнім світом.

Перебіг подій.

У романі розвиток подій має чітку логіку, послідовно набуває дедалі більшої ваги та глибини, створює відчутний тягар і напруження. Це дозволяє читачеві не просто спостерігати за сюжетом, а поринути в життя Мартіна, занурюючись в його емоції, конфлікти та особисті драми. Розміреність оповіді дозволяє краще зрозуміти внутрішній світ головного героя і повністю відчути себе на його місці.

Наомість у фільмі події та ситуації подані різкіше, через що глядача постійно вириває зі стану занурення. Це створює відчуття незавершеності як самих подій, так і їх емоційного наповнення. Бракує тієї емоційної тональності, яка в романі зворушливо відображала почуття Мартіна до Рут та його страх перед соціокультурною безоднею між ними. Поверхнева симпатія без означеного страху послаблює головний конфлікт історії, роблячи мотиви героя менш зрозумілими. Розмивається ключова позиція Мартіна — «або я це роблю, або втрачаю все», головний герой ніби втрачає свою сутність і глибину.

Соціальний та ідеологічний контекст.

У фільмі головний акцент робиться на особистих проблемах героя, тоді як у романі, окрім цього, більш ґрунтовно висвітлюються важливі соціальні питання.

Роман підкреслює важливість класової боротьби, оскільки Мартін Іден є образом людини, яка прагне вирватися з нижчих прошарків суспільства завдяки саморозвитку та літературній праці. Також осуджується ідея крайнього індивідуалізму, котрий приводить Мартіна до трагічного кінця. Фільм зберігає основний соціальний мотив, але більше наголошує на внутрішньому конфлікті героя, що підкреслює психологічні аспекти його боротьби та нестримну ізоляцію.

Також фільм більше наголошує на внутрішньому напруженні, сконцентрованому виключно навколо думок самого Мартіна. Водночас у романі це доповнюється ще й тиском зовнішніх обставин, зокрема, суспільним осудом і постійними нагадуваннями про необхідність «нормальної» роботи замість занять літературою, які не приносять матеріального доходу.

Фінал обох творів також розкриває різні аспекти розчарувань героя. У фільмі увага сконцентрована на втраті віри в ідеї колективного мислення та статусів, за

які навколишні готові виявляти повагу. Роман же досліджує ще й метафоричний розрив між минулим і теперішнім життям героя, який більше не може знайти задоволення в тому, чим він жив раніше: бійках, випивці та розгульному житті. Однак відхід від цих цінностей, які раніше здавалися важливими, приносить йому відчуття самотності.

Мартін Іден як персонаж.

У романі Мартін переживає глибоку внутрішню трансформацію, поступово змінюючись від простого моряка до людини, яка стикається зі світом інтелектуальної та мистецької еліти.

Спочатку він ідеалізує Рут, але згодом усвідомлює її залежність від цінностей і поглядів родини. Нездатність формувати самостійну думку та обмеженість у сприйнятті позиції Мартіна розкриваються в переконанні, що існує лише одна істина, яка визначається батьками. У фіналі роману Мартін доходить до висновку, що не зможе врятувати Рут, повністю втрачає ілюзії щодо буржуазного способу життя та відчуває глибоку емоційну порожнечу. У фільмі образ Мартіна поданий більш романтизовано і менш прагматично: він розриває стосунки з Оленою (у фільмі Рут Морз стала Оленою Орсіні) виключно через втручання її батьків.

Фільм П'єтро Марчелло виступає не стільки прямою кіноадаптацією роману, скільки його творчим переосмисленням і трансформацією на новий рівень. Режисер зберігає ключові теми, закладені Джеком Лондоном, але додає до них свою унікальну естетичну й філософську інтерпретацію, адаптуючи історію Мартіна до сучасних реалій через кінематографічні засоби. При цьому акцент зміщується виключно на особисті проблеми головного персонажа, тоді як першоджерело ці аспекти органічно поєднує з соціальними питаннями. Тож робота Марчелло — це не стільки частковий переклад з мови літератури на мову кіно, скільки самостійний художній твір із використанням основ сюжету, закладеного автором оригіналу.

Б. Демініч

СВІТ ДИТИНСТВА І СВІТ ДОРОСЛИХ В ОПОВІДАННІ КЕНА ЛЮ «ПАПЕРОВИЙ ЗВІРИНЕЦЬ»

B. Dietinich

THE WORLD OF CHILDHOOD AND THE WORLD OF ADULTS IN KEN LIU'S SHORT STORY "PAPER MENAGERIE"

Американський письменник китайського походження Кен Лю (1976) — лауреат численних премій з фантастики як за власні твори, так і за переклади з китайської. Оповідання «Паперовий звіринець» (2011) стало першим твором, який за один рік отримав три престижні премії з фантастики: Неб'юла, Г'юго та Всесвітню премію фентезі. Крім того, твір був номінований на Локус та став лауреатом кількох інших відомих премій. Однак Локус оповідання все ж таки отримало — у складі авторської збірки «Паперовий звіринець та інші оповідання» (2016). Український переклад збірки Євгена Шириноса вийшов у 2020 р.

Головний герой оповіді, Джек, американський підліток, батьки якого — американець і китайка, розповідає свою історію, яка співзвучна з життям його майже однієї — автора, колись 11-річного емігранта в США. Джек постійно конфліктує з матір'ю, яка створює для нього паперових звірів у техніці оригамі